

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

СТРАТЕГИЈА НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Београд, октобра 2009. године

САДРЖАЈ

УВОД	3
I БЕЗБЕДНОСНО ОКРУЖЕЊЕ	4
1. <i>Глобално окружење</i>	4
2. <i>Регионално окружење</i>	5
3. <i>Безбедност Републике Србије</i>	7
II ИЗАЗОВИ, РИЗИЦИ И ПРЕТЊЕ БЕЗБЕДНОСТИ	8
III НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕСИ У ОБЛАСТИ БЕЗБЕДНОСТИ	13
IV ПОЛИТИКА НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ	15
1. <i>Основа опредељења политике националне безбедности</i>	15
2. <i>Циљеви политике националне безбедности</i>	17
3. <i>Основна начела политике националне безбедности</i>	17
4. <i>Елементи политике националне безбедности</i>	18
4.1. Спољна политика	18
4.2. Економска политика	21
4.3. Политика одбране	23
4.4. Политика унутрашње безбедности	24
4.5. Политика заштите људских и мањинских права	26
4.6. Социјална политика	27
4.7. Политике у другим областима друштвеног живота	27
V СИСТЕМ НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ	29
1. <i>Структура система националне безбедности</i>	29
2. <i>Управљање системом националне безбедности</i>	30
3. <i>Савет за националну безбедност</i>	31
4. <i>Начела функционисања система националне безбедности</i>	32
ЗАКЉУЧАК	33

УВОД

Стратегија националне безбедности Републике Србије (у даљем тексту: Стратегија националне безбедности) представља најважнији стратешки документ којим се утврђују основе политике безбедности у заштити националних интереса Републике Србије.

Полазиште Стратегије националне безбедности чине суверенитет и територијални интегритет Републике Србије, економски просперитет, социјална стабилност, развој демократије и владавина права, поштовање људских и мањинских права, европска спољнополитичка оријентација и унапређење сарадње са најутицајнијим субјектима међународне заједнице и државама у региону.

Стратегија националне безбедности потврђује приврженост Републике Србије општим демократским вредностима, међународном праву и поштовању сопствене државотворне традиције. Опредељења исказана у Стратегији националне безбедности изражавају спремност Републике Србије да у оквиру Организације уједињених нација, европских и других међународних организација и регионалних структура, доприноси изградњи и унапређењу сопствене, регионалне и глобалне безбедности.

Стратегија националне безбедности даје анализу окружења Републике Србије, идентификује изазове, ризике и претње безбедности, утврђује националне интересе, одређује циљеве, основна начела и елементе политике националне безбедности и дефинише структуру, начела функционисања и одговорности у оквиру система безбедности.

Стратегија националне безбедности представља основ за израду стратегијских докумената у свим областима друштвеног живота и функционисања државних органа и институција, ради очувања и заштите безбедности грађана, друштва и државе.

Стратегија националне безбедности је јавни документ којим се домаћој и међународној јавности представљају основна стратешка опредељења Републике Србије у области безбедности.

I. БЕЗБЕДНОСНО ОКРУЖЕЊЕ

1. Глобално окружење

Последњу деценију прошлог и почетак овог века обележила су нова безбедносна кретања у свету. Безбедност је из претежно војне сфере проширена и на друге области, првенствено економску, енергетску, социјеталну и еколошку безбедност, укључујући безбедност појединца и друштва у целини. Престанак блоковске конфронтације, ширење демократије, стварање мултиполарног света, интеграциони процеси у области безбедности и све интензивнија економска и културна сарадња и међузависност смањују ризике сукобљавања између држава, као и могућност избијања криза и конфликта.

Након окончања Хладног рата, ризик од војног сукоба глобалних размера је знатно умањен. Свет је, међутим, и даље суочен са бројним традиционалним и новим изазовима, ризицима и претњама безбедности.

Околности које доприносе све већем броју безбедносних ризика на глобалном нивоу су, пре свега, велике разлике у степену економског и културног развоја, чија су последица сиромаштво и социјална угроженост дела становништва, што условљава настанак негативних демографских и психо-социјалних појава. Регионални и локални сукоби, етнички и верски екстремизам, тероризам, организовани криминал, пролиферација оружја за масовно уништење и илегалне миграције, климатске промене и све израженији дефицит енергетских ресурса угрожавају стабилност појединих земаља и читавих региона, а такође и глобалну безбедност. Суштинска одлика тих изазова, ризика и претњи јесте да они све више постају непредвидиви, асиметрични и да имају транснационални карактер.

У условима глобализоване економије, макроекономске последице значајнијих поремећаја у функционисању финансијских тржишта у свету одражавају се и на стање глобалне безбедности. Последице светске економске кризе могу да доведу до преовладавања усконационалних интереса у систему међународних економских односа и одлагања решавања приоритета глобалне безбедности, да актуелизују опасност од социјалних немира и допринесу урушавању унутрашње стабилности у појединим државама и интензивирања улагања у војноиндустријски комплекс и наставка трке у наоружању.

Свет се суочава са изазовима које намеће грубо кршење Повеље УН и општеприхваћених норми међународног права, а посебно мешање у унутрашње ствари суверених држава, као и концепција и пракса превентивног напада и војног интервенционизма. Покушаји давања легитимитета стварању нових државних творевина на територијама суверених држава, чланица ОУН, нарушавају постојећи међународноправни поредак и знатно угрожавају опште стање безбедности у свету. Политички, економски, културни и војнобезбедносни односи у свету све више се одвијају у глобалном мултиполарном и мултилатералном окружењу у којем се све наглашеније испољава сложена међузависност држава.

Транснационални и асиметрични карактер савремених изазова, ризика и претњи безбедности утицали су на то да је безбедност недељива, при чему је све очигледније да ниједна земља није у стању да самостално решава све сложеније проблеме очувања и јачања националне безбедности. Због тога се безбедност у савременим условима све више сагледава глобално, а национална безбедност је све значајније повезана са стањем безбедности у ближем и даљем окружењу.

Одговор на транснационално профилисане асиметричне претње налази се у интеграцији националних система безбедности, јачању мултилатералних форума безбедности и колективног система међународне безбедности, као кључних чинилаца у обезбеђењу мира, стабилности и демократског развоја држава савременог света. У таквим околностима јача потреба за кооперативним приступом у очувању и унапређењу безбедности заснованим на сарадњи и удруживању безбедносних капацитета националних држава.

Напредак постигнут у спровођењу Заједничке спољне и безбедносне политике ЕУ и укључивање европских одбрамбених снага у решавање безбедносних проблема указују на све значајнију улогу ЕУ у хармонизацији односа и интереса европских држава и преузимању дела заједничке одговорности у креирању европске и глобалне безбедности.

2. Регионално окружење

Државе у региону Југоисточне Европе прихватају и унапређују вредности демократије, економске и друштвене стабилности и безбедности. У складу са тим одређењима, оне се залажу за дијалог, што умањује могућност избијања сукоба и

позитивно утиче на безбедносно окружење. Унапређење регионалне безбедности се у све већој мери заснива на сарадњи и заједничким и усаглашеним активностима у области безбедности, политике и економије и другим областима које су усмерене на очување стабилности и предупредивање криза у овом региону.

Наслеђени проблеми из прошлости, историјске противречности, као и последице сукобљавања народа и држава на простору Југоисточне Европе, а посебно на простору Балкана, у новијој историји и данас утичу на стање безбедности у региону.

Геостратегијски положај Југоисточне Европе, преко које пролазе енергетски и комуникацијски правци повезујући развијене државе Европе са регионима Кавказа, Каспијског басена, Блиског истока и Средоземља, значајно и непосредно утиче и на стање безбедности држава европског континента. Сукобљавање интереса држава у коришћењу транзитних праваца и располагању ресурсима може да доведе до настанка регионалних криза и угрожавања безбедности и стабилности држава Југоисточне Европе.

Ризици од избијања ратова и других оружаних сукоба на простору Југоисточне Европе, иако су смањени, нису елиминисани. Покушај ревизије одредаба Дејтонског споразума, који би био у супротности са интересима било ког конститутивног народа, дестабилизовао би безбедносну ситуацију у Босни и Херцеговини, а тиме и у региону.

Сепаратистичке тежње у региону су реална претња његовој безбедности. По својој тежини и комплексности, као и негативним импликацијама на унутрашњу стабилност држава у региону и њихово безбедносно стање, посебно се издваја проблем покушаја отцепљења дела територије Републике Србије путем једностраног проглашења независности Косова од стране привремених институција Аутономне Покрајине Косово и Метохија.

Признавање тзв. Републике Косово од стране појединих држава у непосредном окружењу Републике Србије, као и одређеног броја држава у свету, неповољно се одражава на јачање мера поверења и сарадње и успорава процес стабилизације на овим просторима.

Тероризам и експанзија организованог криминала, корупција, недозвољена трговина наркотицима и оружјем, као и трговина људима, који су најизраженији на Косову и Метохији, значајно оптерећују стање безбедности у Југоисточној Европи. Неадекватно решавање повратка избеглих, прогнаних и интерно расељених лица на

простору бивше СФРЈ и њихов незадовољавајући социјални статус чине безбедносно ситуацију у региону још сложенијом.

Стање безбедности у региону карактеришу изражен национални, верски и политички екстремизам и уништавање културног наслеђа, што, поред постојећих економских и социјалних проблема и недовољно изграђених државних институција, отежава процес брже и успешније демократске транзиције држава у региону. Односе држава у региону такође оптерећују повратак избеглица и враћање њихове имовине и проблеми граница, *као и одређени проблеми који произилазе из неодговарајуће интегрисаности појединих мањинских заједница и група у шире друштвено окружење*. Због тога је интеграција овог региона у европске и друге међународне безбедносне структуре отежана, што увећава опасност од обнављања криза и оружаних сукоба.

У таквим условима континуитет међународне подршке и војно и безбедносно присуство са мандатом УН у региону може допринети стабилизацији стања и спречити настајање конфликта и њихово прерастање у сукоб ширих размера.

Због сложеног карактера безбедности у региону, државе Југоисточне Европе су све више упућене на то да заједничким напорима сузбијају негативне процесе који угрожавају њихову безбедност. Изградњом заједничких механизма за превенцију ризика и претњи и за управљање кризним ситуацијама остварују се претпоставке за бржу демократску транзицију држава региона, чиме се стварају услови за приближавање и прикључење свих држава тог региона Европској унији.

3. Безбедност Републике Србије

Демократски процеси и европска спољнополитичка оријентација Републике Србије јачају њену међународну позицију и позитивно утичу на креирање и унапређење политике сарадње и јачања мера поверења у региону. На тој основи утврђена безбедносна политика Републике Србије чини је значајним чиниоцем регионалне безбедносне сарадње и поузданим партнером у међународним односима.

Република Србија је још увек суочена са значајним изазовима, ризицима и претњама који угрожавају њену безбедност. Основна претња безбедности јесте покушај отцепљења територије Аутономне Покрајине Косово и Метохија. Безбедносна ситуација на Косову и Метохији је оптерећена етнички мотивисаним актима насиља који доприносе стварању несигурности и страха код припадника српског народа и

мањинских етничких заједница. Спора изградња демократских институција и демократске политичке културе и односа на Косову и Метохији, непоштовање основних људских права, ускраћивање слободе кретања, експанзија организованог криминала, узурпација и уништавања приватне имовине и културно-историјског наслеђа и отежан процес повратка прогнаних и интерно расељених лица, као и остали безбедносни проблеми који имају регионалне размере претварају овај простор у главни извор нестабилности у Републици Србији.

Противправно проглашена независност Косова и неуспех међународног цивилног и војног присуства у Аутономној Покрајини Косово и Метохија у успостављању мултиетничког, мултирелигијског и мултикултурног грађанског друштва доприноси даљем јачању чинилаца који испољавају негативан утицај на безбедност Републике Србије и представљаће извор њене дуготрајне нестабилности.

На укупно безбедносно стање у Републици Србији у знатној мери утичу последице вишегодишњег грађанског рата вођеног на просторима некадашње Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, међународне изолације Савезне Републике Југославије и НАТО бомбардовања, као и изражени проблеми транзиције.

Република Србија је, као и остале државе региона, суочена са тероризмом, разним облицима организованог криминала, корупцијом, нелегалном трговином наркотицима, деструктивним деловањем појединих верских секти, трговином људима и финансијским и високотехнолошким криминалом.

II. ИЗАЗОВИ, РИЗИЦИ И ПРЕТЊЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Република Србија је опредељена да на основама развоја демократских процеса, европске спољнополитичке оријентације и политике сарадње и јачања мера поверења у региону изграђује сопствену безбедност што је чини значајним чиниоцем регионалне безбедносне сарадње и поузданим партнером у међународним односима.

Без обзира на позитивне резултате у јачању безбедносног положаја Републике Србије и даље постоје значајни изазови, ризици и претње њеној безбедности. Последице вишегодишњег грађанског рата вођеног на просторима некадашње Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, међународне изолације Савезне Републике Југославије и НАТО бомбардовања, изражени проблеми транзиције, као и

кључни проблеми глобалне и регионалне безбедности, у знатној мери се рефлектују на безбедност Републике Србије и могу угрозити њену стабилност и мир.

Изазови, ризици и претње безбедности Републике Србије имају комплексан карактер, па се са сличним садржајем, обимом и интензитетом могу испољити на глобалном, регионалном и националном нивоу. Полазни критеријум у разматрању и навођењу изазова ризика и претњи јесте тежина последица по безбедност Републике Србије које би могле да настану у случају њиховог испољавања.

Опасност од оружане агресије на Републику Србију значајно је смањена, али није у потпуности искључена, а може да настане као последица оружаних сукоба глобалног или регионалног карактера проузрокованих супротстављеним интересима великих сила или држава у региону.

Сепаратистичке тежње појединих националистичких и верских екстремистичких група представљају извор сталног безбедносног ризика и директну претњу територијалној целовитости Републике Србије. Сепаратистичка настојања дела албанске националне мањине на Косову и Метохији, која су кулминирала противправним једностраним проглашењем независности Косова, директна су претња територијалној целовитости Републике Србије и један од најозбиљнијих безбедносних изазова у региону. Таква настојања могу подстаћи ширење сепаратистичких идеја и тако постати фактор дестабилизације у другим деловима Републике Србије и ширем региону.

Противправно једнострано проглашена независност Косова представља највећу претњу безбедности Републике Србије. Наметање једностраног решења супротно Повељи УН и међународном праву доприноси да тај простор постане дуготрајни фактор нестабилности у региону. Поштовање људских и мањинских права и спровођење демократских стандарда, нарочито у погледу безбедности и заштите српског и другог неалбанског становништва, одрживог повратка прогнаних и интерно расељених лица и децентрализације Косова и Метохије, не остварује се у складу са прокламованим циљевима међународне заједнице. Неповољан развој стања безбедности и примена „Свеобухватног предлога за решење статуса Косова“ (Ахтисаријев план), који није прихваћен у Савету безбедности Уједињених нација, може да изазове ескалацију насиља на Косову и Метохији и постане извор ризика и претњи безбедности Републике Србије и дестабилизације региона. Томе доприноси и формирање паравојних, тзв. Косовских безбедносних снага које представљају озбиљну

претњу постојећем режиму регионалне контроле наоружања и угрожавају равнотежу у региону.

Безбедност Републике Србије може да буде угрожена и *оружаном побуном*, као специфичним обликом оружаног сукоба мотивисаног неуставном и насилном тежњом за променом граница. Такође, *спорови уз употребу оружја* могу настати и као последица ескалације тероризма и граничних, територијалних и других спорова.

Тероризам је један од највећих ризика и претњи за глобалну, регионалну и националну безбедност. Савремени тероризам је глобалан по свом обиму, а повезан је и са насилним верским екстремизмом. У условима глобалног тероризма, Република Србија може бити мета терористичког деловања, како непосредно тако и коришћењем њене територије за припрему и извођење терористичких акција у другим земљама. Са становишта безбедносних ризика и претњи са којима се суочава Република Србија, посебно је значајна веза тероризма са свим облицима организованог, транснационалног и прекограничног криминала.

Пролиферација оружја за масовно уништење представља потенцијално највећу претњу глобалној и европској безбедности, а самим тим и реалну претњу безбедности Републике Србије. Опасност да оружје за масовно уништење дође у посед структура над којима држава нема контролу, посебно терористичких група и појединаца, представља посебну претњу безбедности.

Национални и верски екстремизам, који има корене у сукобима на етничкој и верској основи у ближој и даљој прошлости, представља фактор ризика и значајну претњу безбедности. Спорост у демократизацији економских и политичких процеса може знатно допринети порасту међуетничких тензија и њиховом потенцијалном прерастању у сукобе.

Обавештајна делатност коју стране обавештајне организације спроводе кроз незаконито и прикривено деловање, представља реалну претњу безбедности Републике Србије. Остварује се кроз слабљење њених политичких, економских и безбедносних капацитета и кроз утицај на смер и динамику друштвених процеса, супротно националним интересима. Комбинација традиционалних обавештајних метода са средствима софистицираних могућности отежава откривање њиховог деловања.

Организовани криминал на простору Републике Србије, а посебно на Косову и Метохији, испољава се нарочито у областима недозвољене трговине наркотицима, трговине људима и илегалних миграција, као и у економско-финансијској сфери,

пролиферацији конвенционалног оружја и могућности пролиферације оружја за масовно уништење. По свом карактеру, организовани криминал представља озбиљну претњу безбедности и укупном развоју државе и друштва.

Корупција угрожава темељне вредности друштва и доводи до опадања поверења у институције државе, отежавања спровођења суштинских реформи, успоравања процеса транзиције, економског развоја, прилива страних инвестиција и интеграционих процеса и до дестабилизације прилика у земљи и региону.

Проблеми економског развоја Републике Србије услед вишегодишњих економских санкција и уништења виталних објеката привредне и саобраћајне инфраструктуре током НАТО бомбардовања имају за последицу бројне неповољне друштвене појаве, које су по свом укупном учинку значајан фактор ризика у процесу транзиције. Висока стопа незапослености и сиромаштво знатног дела становништва, уз присуство великог броја прогнаних и интерно расељених лица, потенцијална су жаришта озбиљних социјалних и политичких тензија које могу произвести стање високог ризика. Одлазак високообразованог кадра из земље, узрокован немогућношћу адекватног запошљавања и вредновања рада, умањује изгледе за бржи економски и сваки други опоравак земље ослањањем на сопствене ресурсе.

Енергетска међузависност и осетљивост инфраструктуре за производњу и транспорт енергената, као и неизбежан тренд исцрпљивања извора необновљивих енергетских ресурса, представљају реалну основу угрожавања *енергетске безбедности* и реалан изазов стабилности и безбедности Републике Србије.

Неравномеран привредни и демографски развој Републике Србије, који је у прошлости био снажан извор криза, и даље представља ризик по безбедност на овом простору. Различит степен привредне развијености појединих региона, у спрези са њиховим демографским карактеристикама, узрокује појаву већих миграција становништва из неразвијених ка развијеним регионима; из подручја изразите пренасељености изазване демографском експлозијом ка подручјима са израженом појавом депопулације. Демографски трендови и миграције, поред социјалних проблема и раста криминала, могу довести до пораста нестабилности и настанка ризика и претњи безбедности Републике Србије.

Нерешен статус и тежак положај избеглих, прогнаних и интерно расељених лица са простора Републике Хрватске, Републике Босне и Херцеговине и Аутономне Покрајине Косово и Метохија, спора реализација њиховог повратка и негарантовање безбедног опстанка, као и нерешавање судбине несталих са тих простора отежавају

нормализацију односа на простору некадашње СФРЈ и представљају потенцијални извор нестабилности у региону.

Недовршен процес разграничења између држава некадашње СФРЈ представља потенцијални извор сукоба и отежава успостављање пуне сарадње између држава. Сваки покушај неадекватног решавања питања права и заштите националних мањина у државама региона може бити значајан извор нестабилности.

Неконтролисано трошење природних ресурса и угрожавање животне средине већ је достигло озбиљне размере. То се првенствено односи на прекомерну експлоатацију шума, неконтролисано располагање енергетским потенцијалима, обрадивим земљиштем и изворима питке воде, загађивање ваздуха, водених токова и земљишта и неконтролисано одлагање отпада. Поред ненадокнадиве материјалне штете, таквим поступањем изазвају се неповољне промене у макро и микро клими и озбиљно угрожава право људи на живот у здравој средини.

Последице елементарних непогода и техничких и технолошких несрећа, као и *угрожавање животне средине и здравља грађана* услед радиолошке, хемијске и биолошке контаминације, стални су безбедносни ризици за Републику Србију, њено становништво и материјална добра. Значајан ризик представљају *технолошке несреће* у којима ефекти дејства опасних материја могу захватити не само територију Републике Србије већ и суседне државе. Животну средину додатно угрожавају и објекти са високим степеном ризика у земљама региона, као и привредни објекти са технологијом која не задовољава међународне еколошке стандарде.

Опасности повезане са појављивањем и ширењем инфективних болести код људи и зараза код животиња представљају безбедносни ризик који би у будућности могао бити све израженији.

Наркоманија, као све израженији друштвени проблем, добија и карактер безбедносног проблема и утиче на пораст броја тешких кривичних дела.

Деструктивно деловање појединих верских секти и култова на породицу и друштво постаје све израженији проблем и добија карактер све значајнијег безбедносног ризика.

Тенденција повећаног коришћења информационо-комуникационих технологија праћена је константним повећањем ризика од *високотехнолошког криминала и угрожавања информационих и телекомуникационих система*. Ризик у овом погледу

постоји од угрожавања споља, али и у могућности злоупотребе података о грађанима и правним лицима.

Промена климе на глобалном нивоу, посебно *глобално загревање* негативно се одражава на промену биодиверзитета у екосистемима и доводи до поремећаја у пољопривредној производњи на простору Републике Србије, што би могло да има импликације на њену укупну безбедност и економску стабилност.

Присутни су и други ризици и претње безбедности, са мањом или већом вероватноћом испољавања и препознавања, као што су: злоупотреба нових технологија и научних достигнућа у области информатике, генетског инжењеринга, медицине, метеорологије и других научних области. Специфичност ових безбедносних изазова, ризика и претњи јесте смањена могућност њиховог благовременог откривања и превентивног деловања. Изазови, ризици и претње безбедности на глобалном, регионалном и националном нивоу стално се умножавају и мењају карактер, интензитет и облике испољавања.

Садржај, обим и вероватноћа испољавања изазова, ризика и претњи безбедности Републике Србије непосредно утичу на дефинисање политике националне безбедности и изграђивање адекватних способности система националне безбедности.

III. НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕСИ У ОБЛАСТИ БЕЗБЕДНОСТИ

Интереси Републике Србије израз су виталних вредности и потреба грађана, народа и државе и произилазе из највиших вредности које су утврђене Уставом Републике Србије.

Република Србија основним националним вредностима сматра, пре свега, независност, суверенитет и територијални интегритет, слободу, једнакост, изградњу и очување мира, владавину права, демократију, социјалну правду, људска права и слободе, националну, расну и верску равноправност и равноправност полова, неповредивост имовине и очување животне средине. Националне вредности штите се остваривањем националних интереса.

Национални интереси обухватају све области друштвеног живота и у сагласности су са универзалним вредностима и стремљењима демократских друштава савременог света. Заштита националних интереса је општи циљ и смисао постојања и функционисања система националне безбедности.

Очување суверености, независности и територијалне целовитости Републике Србије и националног, културног, верског и историјског идентитета српског народа и националних мањина трајни су интереси свих њених грађана.

Посебан значај за развој и напредак Републике Србије имају очување унутрашње стабилности, владавина права и развој демократије и демократских институција и интеграција у Европску унију и друге међународне структуре.

Заштита живота и имовине грађана Републике Србије, њихових слобода, једнакости, националне равноправности и равноправности полова, социјална правда, људска и мањинска права и неповредивост приватног и осталих облика својине представљају универзалне вредности које су прихваћене као националне.

Економски развој, уз очување животне средине и природних ресурса, представља услов за просперитет грађана и државе и заштиту националних вредности.

Својом спољном политиком, унапређивањем сарадње са суседима и изградњом заједничких капацитета и механизма за решавање противречности, спорова и свих врста изазова, ризика и претњи на регионалном и глобалном плану, Република Србија доприноси стварању мирног, стабилног и сигурног безбедносног окружења.

Република Србија се залаже за очување и развој међународног поретка, утемељеног на принципима правде, поштовања међународног права и политичке и државне равноправности. Као одговорна чланица међународне заједнице, Република Србија поштује међународно право, Повељу УН, Хелсиншки завршни акт и преузете обавезе и залаже се за мирно решавање спорова између народа и држава.

Интерес Републике Србије јесте да стално одржава и учвршћује везе Срба који живе и раде у иностранству са матичном државом, унапређује културне, економске и друге облике сарадње са њима и подржава очување њиховог националног и културног идентитета.

Својим националним интересима Република Србија дефинише основне претпоставке за заштиту сопствених националних вредности, уз уважавање интереса других држава у региону и свету. Њено опредељење јесте да развија и унапређује добросуседске односе, активно учествује у заштити вредности које дели са државама укљученим у процес европских интеграција, великим силама и другим државама савременог света, у складу са сопственим националним интересима. Република Србија је одлучна да употреби све расположиве капацитете и ресурсе за заштиту својих националних интереса.

IV. ПОЛИТИКА НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Политика националне безбедности представља део укупне државне политике и спроводи се кроз усклађен програм мера и активности које држава предузима ради достизања циљева политике националне безбедности. Њеном реализацијом стварају се претпоставке за политички, економски, социјални, културни и укупни друштвени развој Републике Србије.

1. Основа опредељења политике националне безбедности

Република Србија је привржена поштовању обавеза које проистичу из Повеље УН, принципа Универзалне декларације о људским правима и Хелсиншког завршног акта. Посебно наглашава уздржавање од претњи силом, или употребе силе ради угрожавања територијалног интегритета или независности било које државе, поштовање постојећих међународно признатих граница и решавање спорова и отворених питања мирним путем.

Република Србија се залаже за поштовање међународног права, јачање улоге ОУН, ОЕБС и ЕУ и за стварање механизма за очување безбедности у свету, уз равноправно уважавање интереса свих држава, народа и етничких група. Сходно томе, не сматра, унапред, ниједну државу или савез непријатељским.

У заштити суверенитета и територијалне целовитости, Република Србија је одлучна да употреби дипломатска, правна и сва друга легитимна средства у складу са чврстим, уставно зацртаним опредељењем да никада не призна одлуку привремених институција Аутономне Покрајине Косово и Метохија о једностраном проглашењу независности.

Полазећи од уверења да је национална безбедност Републике Србије уско повезана са безбедношћу региона Југоисточне Европе и континента у целини, Република Србија ће унапређивати односе са чланицама ЕУ, као и чланицама и партнерима НАТО на основама непосредне, блиске и дугорочне сарадње и заједничког деловања.

Уважавајући интерес очувања сопственог територијалног интегритета и суверенитета, Република Србија ће спољну и безбедносну политику у највећој мери

усклађивати са позицијама и деловањем ЕУ у свим најважнијим питањима глобалног, европског и регионалног карактера.

Кроз процес европских интеграција, Република Србија изражава спремност да изграђује капацитете и способности система националне безбедности, у складу са стандардима и обавезама које произилазе из Европске безбедносне и одбрамбене политике. Ступање на снагу Споразума о стабилизацији и придруживању ЕУ омогућиће Републици Србији да интензивира дијалог са ЕУ о питањима од заједничког интереса, укључујући и безбедносно одбрамбена питања.

Приступањем НАТО програму Партнерство за мир Република Србија потврђује своје дугорочно опредељење да пружа допринос заједничким демократским вредностима и учвршћивању регионалне и глобалне безбедности. Република Србија наглашава своје уверење да је активна и садржајна сарадња свих држава Западног Балкана са државама чланицама НАТО и Партнерства за мир, пут за трајну стабилизацију и напредак овог региона.

Република Србија је опредељена да развија и унапређује све аспекте безбедности, а нарочито људску, социјеталну, енергетску, економску, еколошку и друге садржаје интегралне безбедности Републике Србије.

Посебан значај посвећује стварању услова за унапређење људске безбедности, која наглашава заштиту економске, еколошке, здравствене, политичке и сваке друге безбедности појединца и заједнице. Владавина права, транспарентност и одговорност представљају важне инструменте за унапређење безбедности човека. Република Србија је посвећена побољшању улоге и положаја жена у процесима одлучивања и јачању државних механизма за обезбеђење равноправности полова.

Република Србија је опредељена да, због пораста утицаја енергије и енергената на све садржаје друштвеног живота и кључне аспекте безбедности, посвети посебну пажњу обезбеђењу енергетске безбедности у погледу власничке структуре и изградње производних и инфраструктурних капацитета. Успешно решавање питања енергетске безбедности је претпоставка за укупан друштвени развој и задовољавање потреба грађана.

Република Србија је опредељена да, у складу са потребама и могућностима, развија систем националне безбедности који је у стању да адекватно одговори на ризике и претње безбедности, као и да учествује у изградњи и унапређењу регионалне и глобалне безбедности.

Сагласно са променама чинилаца безбедности у стратегијском окружењу и националним интересима, Република Србија ће одређивати садржај, обим и начин безбедносног организовања друштва и интеграције у безбедносне структуре.

2. Циљеви политике националне безбедности

Циљеви политике националне безбедности јесу унапређење безбедности грађана, друштва и државе, јачање институција националне безбедности, превентивно деловање кроз спровођење ефикасних мера и активности, као и адекватно решавање ризика и претњи безбедности ради заштите националних интереса.

Развој политички и економски стабилног и просперитетног друштва, учешће у изградњи повољног безбедносног окружења, укључивање у европске интеграције и остале регионалне и међународне структуре, као и сарадња са другим демократским друштвима, доприносе остваривању циљева политике националне безбедности.

Остваривање тих циљева обезбеђује се спровођењем политике националне безбедности у областима спољне политике, економске политике, политике одбране, политике унутрашње безбедности, социјалне политике и политика у другим областима друштвеног живота.

3. Основна начела политике националне безбедности

Утврђивање и спровођење политике националне безбедности заснива се на уважавању следећих основних начела:

- *превенција* – остварује се кроз одлучност у примени одговарајућих мера Републике Србије за јачање националне безбедности кроз правовремену идентификацију, прикупљање информација и предузимање активности за спречавање и сузбијање узрока ризика и претњи безбедности;
- *право на одбрану* – засновано је на основним правима и суверености држава, у складу са Повељом УН, а укључује слободно одлучивање о облику и начину остваривања националне безбедности, као и о учешћу у регионалним и међународним безбедносним организацијама уважавајући интересе Републике Србије;

- *компатибилност* – подразумева усаглашеност делова система националне безбедности и прихватање и спровођење међународних стандарда у области безбедности;
- *недељивост безбедности* – реализује се кроз активан допринос општој безбедности, као и кроз сарадњу и партнерство са субјектима међународних односа;
- *одговорност* – остварује се кроз обавезе да се политика националне безбедности реализује у складу са Уставом, законом и преузетим међународним обавезама.

4. Елементи политике националне безбедности

Елементе политике националне безбедности чине спољна политика, економска политика, политика одбране, политика унутрашње безбедности, политика заштите људских и мањинских права, социјална политика и политике у другим областима друштвеног живота.

4.1. Спољна политика

Република Србија је трајно привржена демократији, индивидуалним слободама, владавини права и слободном тржишту. Уверена је да је стабилност и безбедност целокупног међународног поретка могуће остварити путем сарадње, очувањем демократских вредности и поштовањем међународног права. Спремна је да пружи свој непосредни допринос развоју мирних и пријатељских односа, јачању институција, поштовању начела Повеље Уједињених нација, Хелсиншког завршног акта, развоју економске сарадње и тесној сарадњи на плану безбедности на европском простору.

Република Србија прихвата заједничке вредности демократских друштава, засноване на толеранцији, поштовању различитости и социјалној правди и свестрано подржава међународну и регионалну сарадњу, као модел за усклађивање различитих интереса и решавање спорова између народа, држава и култура.

Приоритетни циљеви спољне политике у заштити интереса Републике Србије су: истрајавање у дипломатским напорима да одбрани свој уставни поредак, убрзање процеса европских интеграција и развој добросуседских односа и регионалне сарадње на Западном Балкану.

Делујући у складу са Повељом Уједињених нација и основним нормама међународног права, Република Србија ће наставити да штити свој суверенитет и територијални интегритет користећи сва расположива дипломатска и правна средства. Заједно са међународном заједницом, државни органи Републике Србије наставиће да доприносе стварању претпоставки за мирно решавање кризе, у складу са Резолуцијом 1244 Савета безбедности УН, међународним правом и одредбама Устава Републике Србије.

Стратешки приоритет Републике Србије јесте убрзавање процеса придруживања и приступања Европској унији. Република Србија ће наставити са интензивним остваривањем политичких и економских реформи друштва и њиховим усклађивањем са европским стандардима, као и са испуњавањем других потребних услова на путу европских интеграција. Основу активности интеграције Републике Србије у ЕУ представља Национални програм за интеграцију.

Република Србија ће наставити да унапређује сарадњу и успоставља квалитетније и садржајније односе са државама у региону Западног Балкана, као и да доприноси хармонизацији регионалних секторских политика са законодавством ЕУ. У складу са Дејтонским споразумом и уз пуно поштовање територијалног интегритета и суверенитета Босне и Херцеговине, наставиће да развија посебне везе са Републиком Српском.

Историјски блиске и свеобухватне везе Републике Србије са Руском Федерацијом по питањима од ширег националног интереса ојачане су стратешким партнерством у домену енергетике. Република Србија ће наставити процес јачања билатералних односа, посебно у контексту придруживања ЕУ и јачања своје регионалне позиције, што би створило оквир за нову димензију посебног односа између Републике Србије и Руске Федерације.

Република Србија је опредељена да обнови традицију добрих односа са Сједињеним Америчким Државама, дугу више од једног века, током које су обе државе у више наврата заједно стајале у одбрани општих вредности. Упркос разликама израженим кроз одлуку Сједињених Америчких Држава да признају једнострано проглашену независност Косова, Република Србија је спремна да унапређује односе са Сједињеним Америчким Државама, у интересу консолидације демократије, стабилности и просперитета на Западном Балкану.

Република Србија ће наставити да поклања посебну пажњу продубљивању блиских веза са Народном Републиком Кином, Индијом и Бразилом, као и са осталим традиционалним партнерима и значајним факторима међународне заједнице.

Као један од оснивача Покрета несврстаних земаља, Република Србија је решена да настави и развија односе са државама које припадају том покрету. Сарадња са државама чланицама Покрета несврстаних земаља биће оснажена и активно промовисана ради значајног повећања свестране сарадње.

Република Србија се залаже за регионалну сарадњу у областима заједничке обуке и ангажовања елемената система безбедности у мултинационалним операцијама, управљању кризама и управљању границом, у супротстављању тероризму, организованом криминалу и корупцији, илегалној миграцији и трговини људима, у заштити од елементарних непогода и техничко-технолошких несрећа и у заштити животне средине, природних ресурса и здравља грађана.

Ради очувања националне безбедности, поштовања релевантних резолуција Савета безбедности УН, међународних конвенција и споразума, Република Србија наставља доследно да спроводи важеће норме у области непролиферације оружја за масовно уништење. У том контексту радиће на даљем унапређењу националне регулативе у овој области.

У складу са својим спољнополитичким циљевима и приоритетима, Република Србија настоји да усклади своје активности и законодавство са нормама Европске уније у области контроле наоружања, непролиферације и извозне контроле наоружања и да доследно поштује међународне обавезе и доследно их спроводи.

Република Србија ће наставити да спроводи Споразум о подрегионалној контроли наоружања/Споразум из Фиренце 1996. (чланом IV Анекса 1-Б Дејтонског споразума), који је имао кључну улогу у стабилизацији мира и унапређењу сарадње у тако важној области као што је војна област. У том контексту залаже се за настављање процеса у вези са даљим преузимањем власништва страна у примени овог споразума.

Активности на сузбијању нелегалне трговине и акумулирања вишкова малог и лаког наоружања представљају континуирано опредељење Републике Србије, која је витално заинтересована да отклони последице недавних конфликта на њеним границама, као и сукоба са сецесионистичким и терористичким снагама на Косову и Метохији током 90-тих. Република Србија планира да у најскорије време усвоји

националну стратегију и акциони план о малом и лакој наоружању и унапреди своје законодавство у складу са преузетим међународним обавезама.

4.2. Економска политика

Економска стабилност је основни предуслов за реализацију циљева политике националне безбедности Републике Србије. Приоритет економске политике јесте одржив развој са тенденцијом дугорочно експанзивног развоја и висока стопа привредног раста, као значајна мера подршке јачању привредне стабилности државе. Економски развој Републике Србије значајно је условљен и спољним факторима, што изискује потребу континуираног испуњавања предуслова везаних за процесе придруживања и интеграције у Европску унију и активно учешће у међународној економији и регионалним аранжманима.

Циљеви економске политике јесу развој и остваривање економске стабилности државе и стварање услова за страна и домаћа улагања, као и за све друге облике развоја међународне сарадње, укључујући и сарадњу са међународним финансијским институцијама. Достицањем циљева економске политике стварају се услови за унапређење животног стандарда грађана и ублажавање и отклањање свих негативних економско-социјалних последица транзиције.

Динамичан и континуиран привредни развој и интензивирање међународне привредне сарадње смањују вероватноћу настајања ризика и претњи на националном и међународном плану. Привредни напредак се обезбеђује сталним улагањем у инфраструктуру, индустријску и пољопривредну производњу, развој високих технологија, као и у интензиван развој научноистраживачких потенцијала, образовање и стварање адекватних услова за рад високообразованог кадра. На овај начин обезбеђују се важне претпоставке привредног развоја, конкурентност привреде, смањење зависности од увоза и смањење спољног дуга. Стварањем сопствених капацитета и преусмеравањем постојећих ресурса убрзавају се сви процеси који институционално морају бити подржани кроз либерализацију економије државе, подстицањем тржишних принципа пословања уз извршне законске гаранције за слободан и коректан систем конкуренције и заштиту потрошача. Један број тих процеса представља јачање банкарског система државе и система осигурања и реосигурања, уз ниску стопу инфлације и одговарајуће мере монетарне и фискалне политике.

Приоритети Републике Србије ради убрзаног економског развоја јесу развој економије засноване на знању, смањење спољног и унутрашњег дуга, приватизација друштвених предузећа и реструктурирање јавних предузећа, у складу са националним интересима. Важна претпоставка безбедности јесте смањење разлика у развијености региона, што је могуће остварити укључивањем локалних самоуправа у опште трендове економске политике Републике Србије. Стимулисање повратка становништва у економски недовољно развијена подручја, спровођење мера за унапређење индустријске производње, пољопривреде и трговине, као и развој саобраћајне инфраструктуре, значајно доприносе смањивању разлика у регионалном развоју.

Важни предуслови за смањење стопе сиромаштва и незапослености и учешћа сиве економије у укупној економији државе су и стимулисање развоја малих и средњих предузећа, континуирана улагања у пољопривреду, развој туризма и јачање институционалних и законских оквира везаних за квалитет животне средине. Побољшање институционалне способности и овлашћења државе у области економије, рационализација државне управе и борба против корупције и организованог криминала чине неке од основних претпоставки за унапређивање целокупног система националне безбедности.

Глобална економска криза и поремећаји на финансијском тржишту значајно се рефлектују и на економију Републике Србије. Утврђивање одговарајућих економских циљева и доношење економских мера за кризне ситуације представљају значајан сегмент економске политике, релевантан за безбедност Републике Србије. Правовременим економским мерама обезбеђује се енергетска безбедност државе, која подразумева дивергентне правце снабдевања, стабилност испорука и производње енергената, стварање неопходне аутономности и јачање регионалне позиције у снабдевању енергентима.

Циљ одговарајућих мера економске политике јесте да, у складу са могућностима државе, подрже одбрамбене и безбедносне припреме, а у случају угрожавања безбедности државе, да осигурају потребе становништва и обезбеде логистичку подршку свим структурама у систему националне безбедности. Да би ове мере биле правовремено предузете, значајно је усаглашавање постојећих и доношење нових прописа који би утицали на оперативност у реаговању државе у различитим ситуацијама.

4.3. Политика одбране

Политика одбране Републике Србије заснована је на интегралном и мултилатералном приступу питањима одбране и безбедности. Република Србија је опредељена за активно учешће у процесима сарадње и заједничког деловања са другим државама и субјектима међународних односа у изградњи националне, регионалне и глобалне безбедности. Политиком одбране афирмише се концепт кооперативне безбедности.

Република Србија својом политиком одбране доприноси изградњи потребних способности за одбрану и заштиту националних интереса, као и очувању мира и развијању повољног безбедносног окружења, уз унапређивање односа са одговарајућим институцијама система колективне безбедности и суседним и другим државама.

Циљеви политике одбране Републике Србије који проистичу из стратегијских опредељења јесу ефикасан систем одбране, мир и повољно безбедносно окружење и интеграција у европске и друге међународне безбедносне структуре.

У остваривању циљева политике одбране напори државних органа усмерени су на реформу и изградњу ефикасног система одбране, његово стабилно функционисање и на стварање услова за његову интероперабилност са системима одбране држава укључених у европске безбедносне структуре и НАТО програм Партнерство за мир.

У складу са садржајем и динамиком процеса интеграције Републике Србије у ЕУ изграђиваће се капацитети елемената система одбране за извршавање обавеза у оквиру Европске безбедносне и одбрамбене политике.

Војска Србије је организована оружана снага која брани земљу од оружаног угрожавања споља и извршава друге мисије и задатке у складу са Уставом, законом и принципима међународног права који регулишу употребу силе. У складу са Уставом и спољнополитичким опредељењима државе, Војска Србије развија способности за активан допринос изградњи повољног безбедносног окружења, партнерства и учешћа у мултинационалним операцијама са мандатом УН, као и за подршку цивилним властима у супротстављању претњама безбедности.

Демократска и цивилна контрола Војске Србије и других снага одбране и транспарентност одбрамбених послова основа су за развој савременог система одбране.

Опредељења политике одбране представљају основу за израду нормативних, стратегијско-доктринарних и планских докумената, чијом се операционализацијом стварају услови за достизање дефинисаних циљева политике одбране.

4.4. Политика унутрашње безбедности

Политиком унутрашње безбедности обезбеђује се заштита демократског политичког система, људских права и слобода, јавног реда и мира и имовинске сигурности грађана и других друштвених вредности. У остваривању политике унутрашње безбедности заједнички делују законодавни, извршни и судски органи, уз ефикасну политику у привредној, социјалној и здравственој области, као и другим областима које имају утицај на унутрашњу безбедност.

За спровођење политике унутрашње безбедности посебан значај има нормативна доградња делатности надлежних државних органа и других субјеката који се баве пословима безбедности. Доношење одговарајућих стратегија, благовремено прикупљање и размена података и информација, координирање рада служби безбедности и јачање њихових организационих, људских и материјалних капацитета представљају неопходан предуслов у остваривању циљева политике унутрашње безбедности.

Све већу одговорност у спровођењу политике унутрашње безбедности, заједно са државним и осталим органима и институцијама, имају субјекти из области приватног обезбеђења чија делатност обухвата заштиту безбедности појединаца, објеката и других материјалних добара која није обухваћена заштитом надлежних државних органа. Од посебног друштвеног значаја је да делатност субјеката из области приватног обезбеђења буде у целисти нормативно и доктринарно уређена.

Деловање државних и осталих органа и институција Републике Србије у области унутрашње безбедности усмерено је на заштиту уставног поретка, живота и имовине грађана, спречавање и сузбијање свих облика тероризма, организованог, финансијског, економског и високотехнолошког криминала, корупције, прања новца, трговине људима, наркоманије, пролиферације конвенционалног наоружања и оружја за масовно уништење, обавештајних и субверзивних делатности, као и других изазова, ризика и претњи безбедности. За остваривање циљева политике унутрашње безбедности посебан значај има стално унапређивање информативне и превентивне делатности.

У утврђивању политике унутрашње безбедности и одржавању јавног реда, државни и остали органи и институције Републике Србије полазе од циљева који су усмерени на поштовање и заштиту људских права и достојанства, као и на професионално, непристрасно и транспарентно извршавање послова уз уважавање обичајних, верских, културних и других особености етничких и других друштвених група и специфичности локалних заједница.

Важну претпоставку остваривања и унапређења заштите живота и имовине грађана, људских и мањинских права чини сарадња државних органа са субјектима из области приватног обезбеђења и другим институцијама, установама, локалним самоуправама, струковним удружењима, црквама и верским заједницама, медијима, мањинским заједницама, организацијама цивилног друштва и грађанима, чиме се развијају односи поверења, изграђује и јача безбедност и решавају безбедносни проблеми.

Ефикасан рад правосудних органа у процесуирању свих кривичних дела, а посебно оних којима се угрожавају уставни поредак и привредни систем земље, основ је унапређења стања националне безбедности. Томе доприноси и стално усавршавање законодавних решења, усклађивање организационе структуре правосудних органа и континуирано образовање и обука носилаца правосудних функција.

Имплементација Стратегије интегрисаног управљања границом Републике Србије и Конвенције о полицијској сарадњи у Југоисточној Европи, кроз размену података са државама у региону, координацију рада и јачање капацитета свих граничних служби, омогућава бржи промет робе и људи преко границе, уз истовремено спречавање прекограничног криминала и спречавање и сузбијање илегалних миграција. Таквим деловањем унапређује се ефикасност надзора и обезбеђења државне границе, у складу са европским стандардима.

Значајну улогу у остваривању унутрашње безбедности имају изградња и јачање модерног и јединственог система заштите и спасавања. Развијањем одговарајућих капацитета друштва за управљање кризама и организовањем грађана и ефикасним системом информисања стварају се услови за ефикаснију заштиту живота, здравља и имовине грађана и очување животне средине. Посебно су значајне припреме за деловање у ванредним ситуацијама, за случаје пожара, елементарних непогода, техничких и технолошких несрећа, дејства опасних материја и других стања опасности.

Прихватање и примена међународних, пре свега европских, као и националних стандарда у области безбедности, посебно у областима људске безбедности и управљања ризиком, битно доприносе остваривању циљева националне безбедности.

4.5. Политика заштите људских и мањинских права

Заштита људских и мањинских права представља цивилизацијску вредност, основу националне безбедности и мерило демократског карактера друштва и државе.

Политика у области људских и мањинских права Републике Србије заснована је на одредбама Устава, Универзалне декларације о људским правима, Међународног пакта о грађанским и политичким правима, Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, Оквирне конвенције за заштиту националних мањина Савета Европе и других потврђених међународних уговора.

Поштовање прихваћених обавеза из области људских и мањинских права и унапређивање правних оквира, који омогућавају надзор у функцији спречавања повреда људских права и маргинализације грађана по основу политичке, етничке и верске припадности, представља значајан аспект унапређења националне безбедности.

Република Србија гарантује на својој територији сва индивидуална и колективна права националних мањина. Залаже се и заступа обавезу поштовања људских и мањинских права Срба у другим државама кроз унапређење односа са тим државама, а у складу са релевантним документима међународног права.

Полазећи од значаја међуетничке толеранције и међукултурног дијалога, Република Србија предузима ефикасне мере за унапређење узајамног поштовања, разумевања и сарадње међу свим људима који живе на њеној територији, без обзира на њихов етнички, културни, језички или верски идентитет. Република Србија је одређена да развија сарадњу са представницима мањина, као и матичним државама порекла мањина ради унапређења њиховог положаја и њихових права.

4.6. Социјална политика

Социјална политика Републике Србије важан је сегмент политике националне безбедности. Реформе које се реализују у Републици Србији ради демократизације друштва и стабилизације привреде подразумевају налажење нових решења за системско унапређење социјалне политике.

Основни циљ социјалне политике чине задовољавање потреба грађана, заштита њихових права и унапређење њихове безбедности. Поред тога, циљеви социјалне политике Републике Србије усмерени су на обезбеђење социјалне заштите, смањење стопе незапослености, побољшање услова рада, образовање и стално усавршавање људских ресурса. У оквиру социјалне политике посебна пажња се посвећује повећању наталитета, побољшању демографске структуре и заштити породице. Реализацијом пројектованих циљева социјалне политике унапређује се брига о појединцу, његовој личној безбедности, а тиме и укупна безбедност државе.

4.7. Политике у другим областима друштвеног живота

Унапређење образовања, науке, научноистраживачког рада, заштите животне средине, културе и других области друштвеног живота, као и њихово усклађивање са стандардима Европске уније, имају стратешки значај за заштиту националних интереса.

Уважавајући све већи значај знања, политика образовања је усмерена на организационе промене у систему образовања, које ће омогућити његову знатно већу друштвену интегрисаност. На тај начин стварају се кључне претпоставке за укупни друштвени развој и јачање свести о значају образовања за националну безбедност. У остваривању тог циља неопходно је изграђивати што повољније услове за рад наставничког и образовног кадра, на свим нивоима организовања. Развијање безбедносне културе грађана, а посебно младих, представља значајан основ унапређења националне безбедности. Кроз процес образовања неопходно је обезбедити овладавање савременим знањима и технологијама, као и стицање основа за самостално и континуирано учење током радног века. Поред тога, образовање треба да допринесе формирању идентитета и осећаја припадности Републици Србији.

Унапређење научноистраживачког рада и његово усклађивање са друштвеним потребама доприноси развоју друштва. Значајан сегмент политике научно-

истраживачког рада усмерен је на побољшање материјалних услова за истраживање и развој, као и на стварање услова за усавршавање научноистраживачког кадра и заустављање његовог одласка из земље. Посебан значај за остваривање и унапређење националне безбедности има научно-истраживачки рад у области безбедности.

Политика технолошког развоја усмерена је на превазилажење технолошког заостајања и достизање нивоа технолошке развијености који ће бити у функцији развоја друштва и јачања националне безбедности. У том смислу потребна је целовита интеграција у међународни систем комуникација и информација, уз развој стратешког партнерства са државама које су носиоци савремених технологија. Развојем и усвајањем нових технологија стварају се претпоставке за убрзан развој одбрамбене индустрије и њену интеграцију у токове националне и међународне економије.

Услед озбиљног нарушавања животне средине, еколошка заштита постаје све значајније подручје безбедности Републике Србије. Активности у овој области усмеравају се на отклањање последица изазваних НАТО бомбардовањем и на заштиту и очување природних ресурса који могу бити угрожени неконтролисаним експлоатацијом. У достизању тог циља неопходно је осигурати интегрисано управљање и контролу планског коришћења природних ресурса и обезбедити поштовање међународних конвенција о заштити животне средине и усвајање међународних стандарда у тој области.

Република Србија посвећује посебну пажњу здрављу својих грађана. Изградњом и јачањем савременог здравственог система и његовог повезивања са другим институцијама друштва стварају се претпоставке за спречавање појава и ширења инфективних болести код људи и зараза код биљака и животиња, као и за ефикасно отклањање последица које оне изазивају.

Богато културно и историјско наслеђе српског народа и грађана Србије, као део светске културне баштине, представља и основу за заштиту националних и културних вредности и доприноси јачању националне безбедности, па га је потребно адекватно представити јавности и заштитити пред међународним институцијама.

Унапређењем верских слобода и афирмацијом аутохтоне, историјским развојем изграђене вишерелигијске структуре српског друштва, Република Србија се афирмише као модерна, европска секуларна држава. Сарадњом државе са црквама и верским заједницама, подржавањем међуверских дијалога и међусобне сарадње црква и верских заједница, слаби се мотивација за испољавање верског фанатизма и екстремизма, а подстиче се процес хармонизације верских односа на принципима

толеранције, разумевања, поштовања и узајамне солидарности цркава и верских заједница, чиме се јача социјална кохезија друштва, а тиме и национална безбедност државе.

Политике образовања, науке, културе, технолошког развоја и заштите животне средине битан су сегмент политике националне безбедности и значајно доприносе остваривању њених циљева.

V. СИСТЕМ НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

Систем националне безбедности представља нормативно, структурно и функционално уређену целину елемената чијом се делатношћу остварује заштита националних интереса Републике Србије.

1. Структура система националне безбедности

Систем националне безбедности у ширем смислу чине највиши органи законодавне, извршне и судске власти: Народна скупштина Републике Србије, председник Републике Србије, Савет за националну безбедност, Влада, судови и тужилаштва.

У ужем смислу, систем националне безбедности чине: систем одбране, снаге Министарства унутрашњих послова, безбедносно-обавештајни систем и привремено формирани органи и координациона тела за поједине кризе.

Систем одбране представља јединствену, структурно уређену целину снага и субјеката одбране чији је основни циљ заштита интереса Републике Србије од оружаног угрожавања споља. Војска Србије је основни субјект система одбране.

Снаге Министарства унутрашњих послова су део система националне безбедности чији је циљ заштита националних интереса у домену унутрашње безбедности. Полиција је основна снага Министарства унутрашњих послова. Обавља послове заштите живота, личне и имовинске безбедности грађана, обезбеђења државне границе, борбе против тероризма и оружаног угрожавања изнутра и друге послове у складу са законом.

Безбедносно-обавештајни систем је функционално обједињен подсистем националне безбедности Републике Србије који чине Безбедносно-информативна агенција, Војнобезбедносна агенција и Војнообавештајна агенција. Њихове надлежности, делокруг рада, овлашћења, задаци, међусобни односи и сарадња, као и демократска и цивилна контрола њиховог рада, регулишу се законом. Послове усклађивања рада служби безбедности обавља Биро за координацију.

Послове из области националне безбедности обављају и органи државне управе, институције надлежне за правосуђе, образовање и научну делатност и заштиту животне средине, Заштитник грађана, органи јединица локалне самоуправе, субјекти из области приватног обезбеђења, организације цивилног друштва, медији, правна лица и грађани који доприносе остваривању циљева националне безбедности.

2. Управљање системом националне безбедности

Системом националне безбедности управљају државни органи као носиоци законодавне и извршне власти, ради достизања најповољнијег стања безбедности. Функције управљања системом су планирање, организовање, наређивање, координација и контрола, и спроводе се у складу са Уставом, законом и другим прописима.

Народна скупштина Републике Србије остварује свој утицај на све делове система националне безбедности уставотворном и законодавном делатношћу. Народна скупштина одлучује о рату и миру, доноси законе и друге опште акте у области националне безбедности и надзире рад Владе и других органа одговорних Народној скупштини, у складу са Уставом и законом. Народна скупштина, преко Одбора за одбрану и безбедност, остварује надзор и демократску и цивилну контролу над системом националне безбедности.

Председник Републике Србије председава Саветом за националну безбедност и командује Војском Србије, у складу са Уставом и законом. Председник Републике указује на одређена питања и проблеме из домена националне безбедности, покреће њихово решавање и доноси акте из своје надлежности.

Влада усмерава и усклађује рад органа државне управе у домену националне безбедности, у складу са Уставом и законом. Влада предлаже и реализује политику националне безбедности, усмерава и усклађује функционисање система националне безбедности, обезбеђује материјална и финансијска средства за потребе система

националне безбедности, управља делатношћу државних органа, органа државне управе, установа и правних лица у области остваривања националне безбедности, у складу са Уставом и законом, и обезбеђује реализацију међународних уговора и споразума у области националне безбедности.

Министар спољних послова, министар одбране, министар унутрашњих послова и министар финансија подносе извештаје о стању безбедности из домена својих надлежности Народној скупштини и Влади. Остали министри и државни функционери, на захтев Владе, Народне скупштине Републике Србије или према потреби, подносе извештаје из домена својих надлежности. Директор Безбедносно-информативне агенције, директор Војнобезбедносне агенције и директор Војнообавештајне агенције најмање једном годишње, у току редовног заседања Народне скупштине, подносе редовни извештај о раду службе Одбору за одбрану и безбедност, а по потреби и на захтев Одбора достављају ванредни извештај.

Функционисањем система националне безбедности, заснованим на спровођењу Устава, закона и других прописа, међусобној сарадњи и компатибилности његових елемената, и сарадњом са системима националне безбедности на глобалном и регионалном нивоу стварају се услови за остваривање националних интереса Републике Србије.

3. Савет за националну безбедност

Савет за националну безбедност утврђује основе политике националне безбедности и дефинише основне мере и активности на очувању и унапређењу националне безбедности и заштити виталних националних интереса Републике Србије.

У оквиру својих надлежности Савет за националну безбедност разматра питања која су значајна за националну безбедност и функционисање елемената система безбедности, њихову међусобну сарадњу и сарадњу са другим надлежним органима државне управе, као и сарадњу са органима и службама безбедности других држава и међународних организација. Поред тога, разматра предлоге надлежних државних органа за област одбране и унутрашње послове и службе безбедности, усмерава и усклађује рад елемената система националне безбедности и предлаже мере за унапређење стања безбедности и остваривање циљева политике националне безбедности.

Састав Савета за националну безбедност, поред председника Републике Србије, чине највиши представници органа извршне власти и представници кључних елемената система националне безбедности, као што су Војска и безбедносно-обавештајни систем. У раду Савета за националну безбедност, по потреби, учествују и руководиоци других државних органа и институција и друга лица која нису чланови Савета.

Савет за националну безбедност прати, координира рад елемената система националне безбедности, утврђује ниво успешности примене Стратегије националне безбедности и предлаже адекватне мере за њено иновирање, у складу са значајем промена чинилаца које је одређују. Стручне и техничке услове рада Савета за националну безбедност обезбеђује Канцеларија савета за националну безбедност.

4. Начела функционисања система националне безбедности

Функционисање система националне безбедности остварује се уз уважавање основних начела: уставности и законитости, јединства, непрекидности, поузданости, професионалности, прилагодљивости, ефикасности, непристрасности и политичке неутралности, као и отворености за контролу, у складу са законом.

Систем националне безбедности је под демократском и цивилном контролом, коју спроводе Народна скупштина, председник Републике, Влада, Савет за националну безбедност, други државни органи и јавност, у складу са законом.

Наведена начела функционисања система националне безбедности заснована су на основним уставним и законским решењима, као и међународно прихваћеним обавезама и стандардима чији је Република Србија потписник или правни следбеник.

Специфичност функционисања појединих делова система националне безбедности исказује се кроз посебна начела утврђена у нормативним и доктринарним документима.

ЗАКЉУЧАК

Стратегија националне безбедности представља израз сагласности релевантних политичких чинилаца, државних институција, организација цивилног друштва и грађана при утврђивању општег приступа и начина остваривања заштите националних интереса, у складу са актуелним и процењеним изазовима, ризицима и претњама безбедности Републици Србији.

Стратегија је заснована на савременим теоријским сазнањима у области безбедности, националним искуствима и безбедносним потребама друштва, као и искуствима других држава у креирању система националне безбедности и решавању ризика и претњи безбедности.

Стратегија националне безбедности је документ којим се међународној и домаћој јавности транспарентно стављају на увид кључна стратешка опредељења у јачању националне безбедности и изражава опредељеност Републике Србије да активно доприноси изградњи и унапређењу регионалне и глобалне безбедности.

Савремена друштвена кретања су обележена динамичним променама у међународним односима, које наговештавају да ће се, поред постојећих, појављивати и нови изазови, ризици и претње безбедности, на које је потребно правовремено и адекватно реаговати. Због тога, Стратегију националне безбедности треба благовремено прилагођавати условима у којима се имплементира, а у функцији заштите националних интереса.

Спровођење у дело ставова садржаних у Стратегији захтева координирано ангажовање свих државних органа и других субјеката који се баве пословима безбедности. На тај начин се остварује потпуно и интегрисано функционисање система националне безбедности Републике Србије.

Стратегија националне безбедности Републике Србије је полазни документ у којем су дате основе за уређење и остваривање функције безбедности државе, кроз делатности на свим нивоима организовања друштва. Она представља полазну основу за израду Стратегије спољне политике, Стратегије економског развоја, Стратегије одбране, Стратегије унутрашње безбедности, Стратегије социјалног развоја и стратегија у другим областима друштвеног живота, као и за нормативно уређење делатности у оквиру система националне безбедности.

Стратегија националне безбедности је динамичан документ и њено стално унапређивање и прилагођавање је трајан задатак највиших надлежних државних органа. Подршка јавности и друштвених институција је битан предуслов за остваривање високог степена мобилности расположивих ресурса и координације рада државних институција ради остваривања стратешких циљева политике националне безбедности, а тиме и претпоставка делотворности ове стратегије и свих изведених стратешких докумената.